

Infermeria escolar per alumnes especials

“Els nostres nens i nenes no estan malalts. Quan ho estan, igual que la resta, no venen a l'escola”

ESTHER ARQUÉS
Infermera escolar a l'AREMI

entrevista Sara Bobet
foto Estela Barbancho
MISSATGES

infermeria escolar

aremi

“No es tracta d’estar a l’escola fent d’infermera, sinó de ser una infermera escolar. Participo de la vida activa de l’escola, fins i tot, faig intervenció a l’aula en activitats del currículum”

ASSOCIACIÓ AREMI PARÀLISI CEREBRAL I DISCAPACITATS SIMILARS

La figura de la infermera escolar està molt present en països com el Canadà, Finlàndia o els Estats Units. A casa nostra, costa trobar escoles amb un professional d’infermeria en plantilla que desenvolupa un rol multidisciplinari que inclou l’educació en la promoció de la salut dels infants i adolescents i, a més, vetlla i té cura de la salut de tota la comunitat educativa. A Lleida, una de les escoles que disposa d’aquesta figura és el Centre d’Educació AREMI. Situat al carrer Mestre Tonet, és un centre privat concertat amb la Generalitat de Catalunya que atén alumnes entre els 3 i els 21 anys amb necessitats educatives especials derivades de trastorns motrius, de comunicació i d’autonomia. El centre educatiu ofereix una educació global i funcional, proporciona suport a l’alumnat per adquirir un aprenentatge significatiu, participació social i bona qualitat de vida.

L’escola disposa d’una infermera escolar en plantilla des de fa més de dotze anys. Una professional que realitza unes tasques pròpies de la infermeria però sempre des d’un vessant pedagògic. Això fa que participi de la vida activa de l’escola, intervingui a l’aula en activitats del currículum, en el claustre i en els equips de treball multidisciplinari. És doncs, una infermera especial que atén alumnes especials. Ella és l’Esther Arqués i ens explica com és la feina d’una infermera en una escola com el Centre d’Educació AREMI.

QUAN L’ESTHER ARQUÉS va acabar els seus estudis d’infermeria a Lleida va començar la seva vida laboral com a infermera assistencial. Va treballar durant molts anys en la pràctica clínica en hospitals, en diferents llocs i serveis i mai s’havia plantejat treballar com a infermera escolar. El destí però, li tenia preparat un nou camí que ella va prendre de manera casual, atreta pel fet de treballar amb infants i també per poder compatibilitzar l’horari laboral amb la seva vida familiar. Així, l’any 2005 se li va oferir de treballar al Centre AREMI. La decisió li va canviar la vida. Ser infermera escolar d’alumnes amb necessitats especials li ha aportat un plus d’humanitat, unes mostres d’agraïment i estimació tan sinceres que en cap altre lloc havia rebut. Tot i que arreu on ha estat s’ha sentit molt bé, l’Esther assegura que mai ha pensat deixar aquesta feina, “de fet estic encantada i molt feliç. Sempre he pensat que el setembre del 2005 vaig prendre una decisió i ho vaig encertar de ple”, diu Arqués.

entrevista

Quin és el perfil dels alumnes del centre?

L’Associació AREMI atén persones amb necessitats especials derivades de trastorns en la motricitat, la comunicació, l’autonomia i el control de l’entorn. Proporciona ajuts i suports, des d’una perspectiva habilitadora i inclusiva, pel desenvolupament personal i social i per la millora de la qualitat de vida; en els diferents àmbits d’actuació: educació, ocupació terapèutica i acolliment residencial. Caldria explicar que l’Associació AREMI és una entitat, sense ànim de lucre, que va néixer com a iniciativa d’un grup de pares amb fills afectats de paràlisi cerebral (PC), donat que a Lleida no hi havia cap centre especialitzat. Va començar com una escola, es va anar ampliant a residència i, més tard, com a centre ocupacional. Des de fa uns anys, també hi ha el servei per a l’autonomia personal Sirius

“Les famílies necessiten molt de suport i dins les meves funcions està la d’assessorar-los i acompanyar-los en la cura del seu fill o filla”

AREMI. En definitiva, el que proporciona l'associació és un aprenentatge al llarg de la vida.

Quines tasques fas com a infermera a l'AREMI? Tot i que, com ja he dit, l'associació compta amb diferents serveis, la meua figura existeix aquí gràcies a un conveni entre el Departament d'Ensenyament i el de Salut de la Generalitat de Catalunya. Per tant, sóc la infermera de l'escola. Sóc molt conscient que estic en un entorn escolar i, per aquest motiu, voldria remarcar que intento dur a terme les tasques d'infermeria des d'un vessant pedagògic. Unes tasques com la revisió, control i administració de medicació; el control de menús i dietes perquè s'adaptin a les diferents necessitats de cadascun dels alumnes, la promoció i control de la higiene bucal de l'alumnat, la preparació i administració de les nutricions enterals per sondes de gastrostomia, la supervisió i cures de l'estoma o la revisió de punts de pressió i canvis posturals. A més, col·laboro amb les fisioterapeutes en els tractaments de fisioteràpia respiratòria, control postural, col·locació de fèrules..., faig el control periòdic de constants vitals i pes, actuo davant crisis epilèptiques i qualsevol altra situació que alteri la salut dels alumnes i realitzo cures adients per garantir un correcte funcionament del sistema d'eliminació vesical i així evitar complicacions (control de sondes vesicals, col·lectors, maniobra de Credé...). Em comunico amb els pares o tutors de l'alumnat mitjançant l'agenda, via telefònica i personalment i, finalment, faig promoció de la salut a través de l'educació sanitària a les famílies dels alumnes i a ells mateixos.

En resum diria que no es tracta tant d'estar a l'escola fent d'infermera, sinó que sóc una infermera escolar. Participo de la vida activa de l'escola, fins i tot, faig intervenció a l'aula (amb atenció directa) en activitats del currículum. Intervinc en el claustre de professionals i en els equips de treball multidisciplinari –mestre, educador, logopeda, fisioterapeuta i treballadora social–.

Com afrontes cadascuna de les rutines diàries amb persones amb PC? Tot i que determinades tasques han de fer-se de manera rutinària (medicació, nutricions...), no m'agra-

da parlar tant de com s'afronten, sinó d'estar aquí en tot moment per acompanyar l'alumnat en tot el que necessita. Estan acostumats a aquestes rutines i, així ha de ser. Han de saber què està passant, què passarà i hem de fer-los conscients de quan s'acaba. Aquesta és la manera d'ajudar-los a anticipar i acceptar situacions que de vegades, fins i tot, potser no són del tot agradables.

Què és el més complex de la cura dels usuaris del centre? Quines són les seves necessitats? No és tant la complexitat de les cures com les situacions que es poden donar; aquelles que poden posar en risc la vida del nen o nena, com ara les crisis respiratòries importants, algunes crisis epilèptiques o els ennuègaments. Atenem la diversitat, per tant les seves necessitats són molt variades. Són alumnes amb pluridiscapacitat que, a més de l'afectació motòrica, tenen molt afectada la part cognitiva, amb patologies sensorials i de salut associades i amb greus dificultats de comunicació en molts casos. De vegades, ni tan sols poden somriure o fer un gest, l'única forma de comunicar-se és el to muscular.

El més dur són les pèrdues per defunció. El fet de treballar mantenint una relació molt estreta amb l'alumnat i les famílies fa que empatitzis amb ells. Els alumnes depenen molt de tu. S'estableix una relació molt propera i en un període de temps molt llarg. Molts nens i nenes comencen a venir a l'escola amb tres anys i estan escolaritzats fins als vint-i-un. Malauradament, les defuncions es donen molt més sovint que en altres escoles.

Com es gestiona l'acollida? Després de ser valorats per la direcció de l'escola i la treballadora social, es fa una valoració per l'equip multidisciplinari. L'equip sanitari fa una entrevista amb la família i llavors posem en comú les qüestions bàsiques a tenir en compte per donar-li la millor atenció. Sempre es fa de la mateixa manera però, cal tenir en compte l'edat d'admissió i el motiu: pot ser per incorporació a l'escola per edat, per un trasllat, per un traumatisme o bé, per deteriorament de la seva malaltia. L'alumnat inicia l'escolaritat de forma gradual i té molta importància el període

“Per fer aquesta feina, cal tenir disposició a formar-se i especialitzar-se en les necessitats i característiques dels alumnes”

d'adaptació, diferent en cada cas, segons les necessitats dels infants o adolescents.

Parla'ns de la relació amb les famílies? Busquen orientació i consell?

Les famílies necessiten molt de suport i, dins de les meves funcions està la d'assessorar-los i acompanyar-los en la cura del seu fill o filla. Voldria destacar la diversitat de famílies, moltes noves, amb dificultats de comunicació per la qüestió de l'idioma i de la cultura. El fet que hi hagi la figura de la infermera en tota la jornada escolar, donades les característiques de l'alumnat, dona confiança a les famílies.

Quina és la formació acadèmica i aptituds necessàries per treballar al centre?

Hi ha algun màster d'infermeria escolar, però no es tracta massa àmpliament el tema de la infermera en l'escola d'educació especial. El coneixement, com en moltes feines, te'l dona, sobretot, l'experiència. Cal ser un bon receptor de les persones amb qui treballes per no acabar tractant els alumnes com a pacients. Quant a les aptituds, t'han d'agradar els infants i l'entorn escolar. Has de participar de l'escola i estar disposat a anar més enllà de les funcions pròpies de la infermeria. S'ha de tenir disposició a formar-se i especialitzar-se en les necessitats i característiques dels alumnes que has d'atendre. S'ha de tenir present que els nens i nenes no estan malalts. Quan ho estan, igual que els que estan escolaritzats en l'escola ordinària, no venen a l'escola.

Ha evolucionat la tasca d'infermeria des que vas començar? Com?

Sí, és clar. Quan vaig arribar no hi havia hagut mai infermera a l'escola. A poc a poc, vaig adaptar les meves tasques al context educatiu. He anat fent formació específica relacionada amb aquest camp, no tan sols d'infermeria, sinó molt més àmplia i, tot plegat, m'ha ajudat a entendre aquest entorn escolar. Ara fa pocs dies, per exemple, he assistit a una formació d'alimentació i higiene bucal des de l'estimulació basal, que és un concepte molt específic de com es treballa amb persones amb pluridiscapacitat: cal respectar el ritme de cada alumne i anar sense exigències, ni condicions prèvies.

Dóna la sensació que aquesta és una d'aquelles feines que aporta molt a nivell personal però que comporta també un desgast personal. És cert en el teu cas? La veritat és que sí, m'aporta molt, sobretot perquè m'agrada el que faig. L'atenció que dono i la que rebo dels alumnes, el fet de treballar i compartir amb la resta de professionals, companys, que no et fan sentir mai sol... Per tant, desgast, no. Pot ser en algun moment, cansament físic i el que et deixa molt xafat personalment, com ja he comentat, són les pèrdues –les defuncions.

Sempre vas voler treballar amb persones amb alt nivell de dependència?

Mai m'havia plantejat treballar amb aquest col·lectiu. Vaig arribar aquí de forma totalment casual. Treballava a l'Hospital Universitari de Santa Maria i se'm va proposar d'estar a l'escola. Era un camp completament desconegut per mi però, hi havia coses que m'atreïen, com el fet d'estar amb infants o la compatibilitat horària amb la meua família. D'això ja en fa 12 anys i no m'he plantejat mai tornar enrere. De fet, estic encantada, molt bé i molt feliç.

Hi ha prou coneixement d'aquest camp de la infermeria?

Crec que n'hi ha poquíssim. Jo ja fa molts anys que vaig estudiar infermeria però, estic gairebé segura, que en el Grau es parla poc o gens de la infermeria en aquests centres tan específics i amb aquests tipus d'usuaris. Es parla de neurologia, de pediatria, d'escola... Aquí, però, es barreja tot. Un mateix alumne va al pediatre, al neuròleg, al rehabilitador, a l'ORL, a l'OFT...

Què diries a un estudiant de Grau d'Infermeria que volgués dedicar-se professionalment a aquest camp?

He treballat com a infermera en molts serveis i llocs diferents i tots aporten coses molt positives però, per mi, estar aquí és completament diferent. Mai un pacient m'havia fet una abraçada i aquí, me n'han fet i me'n fan contínuament. Algunes tenen forma de rialla, de vegades és tan sols un simple gest... Totes les mostres d'agraïment són tan sinceres que això no té preu. No hi ha res comparable, sempre he pensat que el setembre del 2005 ho vaig encertar de ple.[]

